

Investeren in hoop

Zondagmorgen 17 maart 2024, Sint-Catharijnekerk, ds. Eibert Kok
Lezing uit Jeremia 32

Toen ik gisteren hier door de Nobelstraat fietste, stuitte ik op een groep jolige Spaanse soldaten, fier wapperend met hun Spaanse vlaggen. Het zijn natuurlijk gewoon verklede Briellenaren die spelen dat ze Spanjaarden zijn. De aanloop naar 1 april is begonnen. 's Middags viel mijn oog op al die gele aanplakbiljetten waarin de tiende penning wordt afgekondigd, de nieuwe belastingmaatregel die Fernando Álvarez de Toledo, beter bekend als de hertog van Alva, in 1571 had ingevoerd.

Bij bijna al de plakkaten was een wit groezelig papier geplakt met kreten die Alva's ondergang aankondigden. De taal die uitgeslagen werd, was niet altijd – hoe zal ik het zeggen – geschikt om in de kerk te gebruiken. Deze was misschien nog wel het netste geformuleerd.

Waarom het met een f geschreven is, weet ik niet. Ik denk dan eerder aan een Italiaans automerk dat juist weer in de lift zit.

Maar goed, toen ik deze las, moest ik denken aan het Bijbelgedeelte van vandaag, aan de profeet Jeremia. Waarom?

Nou, het staat daar wel zo stellig 'Alva's ondergang nabij' – en Alva staat daarbij symbool voor de tegenstander die jou de vrijheid ontnemt, door de mangel haalt, jou het leven misschien wel onmogelijk maakt – maar dit was 1572. Dat was nog maar het begin van wat wij de 80-jarige oorlog zijn gaan noemen.

1572, en de jaren daarna zijn vreselijke jaren geweest in de Nederlanden, waarin veel, heel veel mensen het leven gelaten hebben. Denk alleen maar aan de martelaren van Gorcum die hier in Brielle vermoord zijn. Oorlog maakt veel kapot.

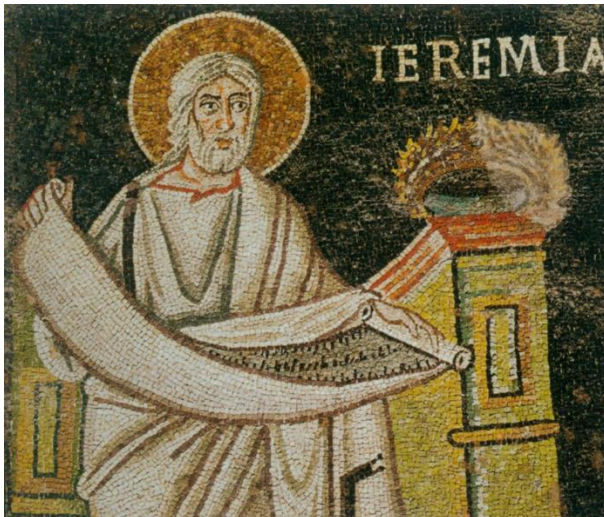
1572, het zou nog tot 1648 duren voordat er vrede gesloten kon worden.

Ja zeker, er waren periodes dat het leven gewoon doorging, dat dat weer kon, maar echt vrede kwam er pas in 1648, 76 jaar later!

En toch, toch hadden en hebben dit soort acties met dit soort kreten zin. Waarom? Omdat ze de hoop op vrede levend houden, ook al weet niemand hoe, en wanneer.

Dit laat zien dat je je niet neerlegt bij situaties van onderdrukking en onrecht. Dat mag niet bestaan, dat zal niet bestaan. Ooit zal er recht gedaan worden. Ooit zal er vrede zijn. Als je dat geloof verliest, is er weinig hoop meer.

Dat is ook de kracht van liturgie, van samen zingen, ook in de kerk: “Laat komen, Heer, uw rijk ...” “Toch overwint eens de genade, en maakt een einde aan de nacht. Dan onderwerpt de Heer het kwade ...” Ooit. Dat zingen, dat geloof houdt ons op de been.

Jeremia. Hier zien hem afgebeeld op een van de prachtige mozaïeken in Ravenna. In dit geval in de San Vitale, boven zo'n ronde boog met afbeeldingen uit het Oude Testament. Middenvoor, breed uitgemeten, het verhaal van Abraham, Sara en Isaak, rechtsboven Mozes, en linksboven Jeremia. Jeremia staat daar met een boekrol in zijn hand, of een brief, zoals we vorige week hoorden, of een koopcontract, zoals vandaag. Het is een wonderlijk verhaal. Investeren doe je als het goed gaat, of in ieder geval als je de verwachting hebt dat het goed zal gaan.

Ik denk dat er nu geen ondernemer of investeerder te vinden is die een stuk land of een pand wil kopen aan de frontlinie in Oekraïne, of in Gaza. De kans dat het weggegooid geld is, is groot, je investering waardeloos. Toch koopt Jeremia in zo'n situatie een akker. Tegen de stroom in. Uitgebreid wordt het beschreven. Dit is toch wel een bijzonder transactie onder bijzondere omstandigheden.

Allereerst, Jeremia zit in Jeruzalem in de gevangenis. Hij heeft het gewaagd te verkondigen dat Jeruzalem binnenkort in de handen van de Babyloniërs zal vallen. De troepen van de vijand staan al voor de poorten. Jeruzalem is in staat van beleg. Maar de koning wil dat geluid niet horen. Kritische stemmen worden monddood gemaakt. Het is van alle tijden.

Maar als Jeremia toch er van overtuigd is dat de stad snel zal vallen, waarom gaat hij dan deze akker kopen? Dat is toch waanzin?

Het gaat hier om een transactie in de familiesfeer. Een neef van Jeremia, Chanamel, wil van die akker af. Dat kun je je voorstellen in die omstandigheden. Misschien wel een akker met allemaal olijfbomen. Straks bij een militaire inval worden die misschien wel verwoest en dan is die lap grond waardeloos geworden. Verkopen nu het nog kan. Volgens het oude Israëliëse recht heeft bij verkoop de familie het recht en ook wel een beetje de plicht om zo'n akker te lossen, over te nemen. Chanamel maakt daar handig gebruik van, misschien moet je wel zeggen misbruik van, doordat hij die akker probeert te slijten aan zijn oude oom die, zo wordt wel beweerd, een beetje in de war is. Die doet gekke dingen.

Chanamel weet goed wat er te wachten staat. Binnenkort is de koning van Babel aan de macht, worden de mensen gedeporteerd. Weg akker, weg olijfbomen. Dan heb je meer aan een zak geld dan aan bezit waar je niet meer bij kunt.

Zo bezoekt hij zijn oom in de gevangenis met dit koopvoorstel. En het wonderlijke is dat Jeremia instemt. Bij dit absurde verzoek weet Jeremia: Dit is een opdracht van de Heer. Vervolgens wordt het allemaal heel officieel, met een koopcontract, en een verzegeling met getuigen erbij, contante betaling in zilver, afgewogen in een weegschaal, een notaris erbij, een contract in tweevoud, één openbaar en het ander verzegeld. En dat contract moet dan weer in een kruik bewaard worden, zodat het lange tijd in goede staat blijft, safe is. Bij ons zou dat contract de kluis in gaan.

Waarom wordt dat allemaal zo overdreven uitgebreid verteld?

Nou, omdat deze verkoop een teken wordt, een symbolische handeling, met een betekenis die boven zichzelf uitwijst, voorbij de horizon. Want, zo horen we dan Jeremia zeggen: Dit zegt de Heer van de hemelse machten, de God van Israël: Eens zullen in dit land opnieuw akkers, huizen en wijngaarden worden verkocht. Deze koopactie wordt een teken van hoop! Jeremia doet iets, wat waanzin lijkt, en het misschien ook wel is, maar dat tegelijk een teken wordt dat spreekt. Het einde van Jeruzalem is nabij, maar Jeremia weet dat God niet zal laten varen wat zijn hand begon.

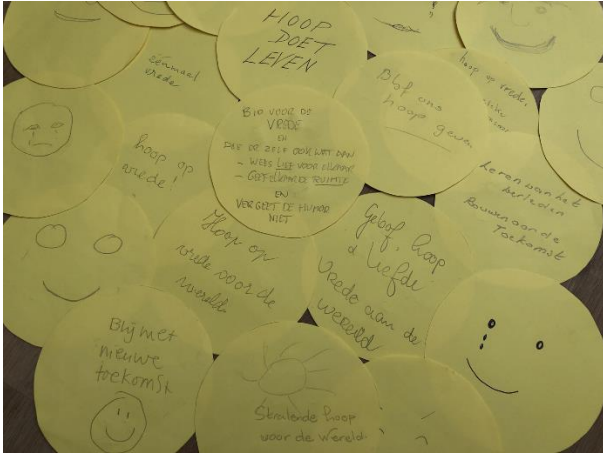
Omdenken. Andersom denken. Tegen de stroom in. Tekenen van hoop oprichten. Zoals die kreet: Alva's ondergang nabij. Het zou nog jaren en jaren duren voor er een einde kwam aan de strijd. Maar die kreet gaf mensen hoop.

Zo wil Jeremia met zijn actie mensen hoop geven. God laat niet varen wat zijn hand begon. Dat geloof willen we hoog houden, het visioen dat Gods rijk, dat vrede eindelijk komen zal. Tot dat geloof nodigt de Bijbel ons uit. Niet alleen zien wat voor ogen is, maar anders kijken, vérder kijken en reiken.

Als we zien wat voor ogen is, dan zien we allerlei donkere scenario's. Mensen maken zich zorgen.

Als ik denk aan de oorlogen die gaande zijn, in Oekraïne, in Gaza, om maar twee brandhaarden te noemen die veel in het nieuws zijn. En dan hebben we het nog niet over Congo en Haïti en zoveel meer plaatsen. Je zou er moedeloos van worden.

En als ik denk aan het veranderende klimaat, en dat het juist de arme mensen zijn die daar het meest het slachtoffer van zijn. Richt een teken van hoop op, met een betekenis die boven zichzelf uitwijst, voorbij de horizon. Naar Gods koninkrijk.

Toen we vorige week de emoticons verzamelden, waren daar van allerlei gedachten te lezen. Veel gingen over hoop en vrede. Hoop doet leven. Hoop op vrede. Bouwen aan de toekomst. Blij met nieuwe toekomst. Stralende hoop voor de wereld. Bid voor de vrede. Met daarbij het vervolg: Doe er zelf ook wat aan. Wees lief voor elkaar. Geef elkaar de ruimte. En vergeet de humor niet. Humor. Eigenlijk is wat Jeremia doet ook humor. Mensen zullen er om lachen. Hij draait dingen om, zet mij op het verkeerde been, zet alles in een ander licht. In Gods licht. Eens zal er vrede zijn.

In het evangeli gedeelte van vandaag, we hebben het niet gelezen, spreekt Jezus over zijn naderende dood. Hij zegt dan:

“Als een graankorrel niet in de aarde valt en sterft, blijft het één graankorrel” (alles blijft zoals het altijd was) “maar wanneer hij sterft brengt hij veel vruchten voort.” Het beeld van de graankorrel. Ik moet denken aan een fragment uit dat misschien wel bekende gedicht ‘De ploeger’ van Adriaan Roland Holst, geschreven in 1920. Het is bijvoorbeeld gebruikt op de begraafplaats Kranenburg in Zwolle op het monument van de gevallen in 40-45.

‘Ik zal de halmen niet meer zien
 Noch binden ooit de volle schoven,
 Maar doe mij in den oogst geloven
 Waarvoor ik dien.’

Doe mij in de oogst geloven. Waarvoor ik dien. Geloven én dienen. Met Jeremia. Met Jezus. Door de weg die Hij gegaan is.

Waar het kruis teken van hoop is geworden. God zij dank.

Dat we dat geloof, die hoop, die liefde nooit verliezen.